

## КРЕОЛІЗОВАНИЙ ТЕКСТ ЯК ПАРАГРАФЕМНИЙ ЕЛЕМЕНТ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ЕПІСТОЛЯРНОМУ ДИСКУРСІ

### CREOLIZED TEXT AS A PARAGRAPHEMIC ELEMENT IN MODERN ENGLISH EPISTOLARY DISCOURSE

**Батринчук З.Р.,**

*асистент кафедри англійської мови*

*Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

У статті висвітлено особливості функціонування креолізованих текстів у сучасному англomовному епістолярному дискурсі, у текстах традиційних листів. Експліковано мотиви їх узусу та результати кореляції вербальних та невербальних елементів, проведено детальний аналіз їх компонентів.

**Ключові слова:** епістолярний дискурс, креолізований текст, параграфемні елементи, вербальний компонент, невербальний компонент.

В статье рассматриваются особенности функционирования креолизованных текстов в современном англоязычном эпистолярном дискурсе, в текстах традиционных писем. Эксплицированы мотивы их узуса, а также описаны результаты корреляции вербальных и невербальных элементов, проведен анализ их компонентов.

**Ключевые слова:** эпистолярный дискурс, креолизованный текст, параграфемные элементы, вербальный компонент, невербальный компонент.

The article deals with the peculiarities of functioning of creolized texts in modern English epistolary discourse, that is manifested in the form of traditional letters. The motives of their usage and the results of correlation of the verbal and non-verbal components are explicated. The article also suggests the detailed analysis of the components of the creolized texts.

**Key words:** epistolary discourse, creolized text, paragraphemic elements, verbal component, non-verbal component.

**Постановка проблеми.** Процес оформлення думки у будь-якій формі спонтанного мовлення відбувається у своєрідному цейтноті. Для забезпечення комунікативного успіху на допомогу вербальним засобам приходять параграфемні, їх аналіз дає змогу отримати більше інформації про індивіда, аніж аналіз його мовлення. «Носій мови є обов'язково носієм парамови, і ця природня здатність використовувати обидві знакові системи у мовленнєвій діяльності визначає приналежність (чи не приналежність) індивіда до тієї чи іншої мови, вибудовує поняття та образ мовної особистості [5, с. 15]. Окрім специфічності вербального коду спонтанного мовлення носіїв мови у сучасній комунікації, закономірний інтерес мовознавців припадає на параграфемні (невербальні) засоби, що супроводжують письмовий текст. Їх функціонування в англomовному епістолярному дискурсі ХХІ століття – явище не досліджене, тому у комплексі з вербальними компонентами породжує нові мотиви, конотації та допомагає автору листа передати особливості суб'єктивних суджень, створити додаткову сюжетну лінію листа (листів).

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Вперше об'єктом дослідження параграфемні засоби стали на початку 20 років ХХ ст., що пов'язане із розвитком віршової графіки, проте

об'єктом більш суттєвих досліджень це явище стало, починаючи з 70-х років (І.В. Арнольд, М.П. Брандес, Г.Т. Костенко, П.Б. Паршин, В.П. Григорьев, Л.В. Зубова), коли невербальні засоби у створенні стилістичного образу тексту стали у фокусі дослідження. На сьогодні параграфеміка – окремих розділ мовознавства, присвячений вивченню невербальних засобів, що супроводжують письмове мовлення та допомагають читачу краще сприйняти та зрозуміти текст [3, с. 322]. На сучасному етапі розвитку параграфемні засоби досліджують С.А. Нікітін, Н.С. Валгіна, М.Ю. Авдоніна, Л.П. Амірі, О.Є. Анісімова, Л.І. Яріца та ін.

**Постановка завдання.** Мета статті – дослідити особливості інтеграції та функціонування креолізованих текстів у сучасному англomовному епістолярному дискурсі, зважаючи на його специфіку за формою та змістом.

**Вклад основного матеріалу.** Як зазначає О.Є. Анісімова невербальні засоби – такі, що існують біля графемної системи мови, супроводжують вербальне мовлення та слугують для вираження різних конотацій. До сфери параграфеміки відносять графічну сегментацію тексту, довжину рядка, пробіли, шрифт, колір, курсив, підкреслюючі та закреслюючі лінії, незвична орфографія слів та пунктуаційних знаків, таблиці, схеми, символи,

малюнки, графіки [1, с. 5]. Набір таких інструментів залежить від характеру тексту. Усе різноманіття параграфемних засобів А.М. Баранов та П.Б. Паршин звели у три групи у залежності від механізмів їх творення, де виокремили:

- синграфемні засоби (художньо-стилістичне варіювання пунктуаційних знаків);
- супраграфемні засоби (пробіл, курсив, розрядка, варіювання шрифтів);
- топографемні засоби (засоби графічного аранжування площинної синтагматики тексту) [2, с. 54].

До параграфемних засобів належать також креолізовані тексти (далі – КТ), в яких значна частина графічних елементів є іконічною (ілюстрації, графіки, схеми, зображення). При сприйнятті креолізованого тексту відбувається подвійне декодування базової інформації: при виокремленні концепту невербальної частини тексту відбувається його нашарування на концепт вербальної частини, у результаті взаємодії цих концептів створюється єдиний спільний концепт (смісл) КТ [6, с. 21].

О.Є. Анісімова пропонує класифікацію КТ, враховуючи характер зв'язку тексту та невербальної частини:

1. Тексти з нульовою креолізацією (зображення відсутні).
2. Тексти з частковою креолізацією (вербальна частина самостійна, не залежна від зображень, що, супроводжуючи вербальну частину тексту, є факультативними).
3. Тексти з повною креолізацією (вербальна частина не може існувати як самостійний елемент, між вербальною та невербальною частиною встановлюються сенсематичні відношення, зображення є головним елементом креолізованого тексту, а невербальна частина посиляється на зображення) [1, с. 58].

Ведучи мову про роль ілюстрацій в явищі креолізованого тексту, найбільш вичерпною вважаємо запропоновану О.В. Поймановою класифікацію:

- репетиційні ілюстрації, що повторюють вербальний текст;
- адитивні ілюстрації, що привносять значну кількість додаткової інформації;
- видільні ілюстрації, що підкреслюють аспект вербальної інформації, що за обсягом перевершує іконічне;
- опозитивні ілюстрації вступають у суперечність із невербальним компонентом;
- інтегративні ілюстрації, включені у вербальний текст чи доповнені вербальним компонентом з метою спільної передачі інформації.

– зображувально-центричні ілюстрації відіграють найвагомішу роль, у той час, коли вербальна частина їх конкретизує [6, с. 15].

Науковець також пропонує критерії, за якими здійснювалась класифікація:

- за ступенем гетерогенності (нульова, що передбачає лише вербальні чи лише іконічні тексти та ненульова з поєднанням ілюстрації та вербального компонента);
- за характером іконічного компонента (усний, включає живу мову чи її запис за допомогою технічних засобів, письмовий, представлений рукописами), а також такий, що включає знаки однієї природної мови або декількох природних мов;
- за співвідношенням обсягу інформації, що передається різними знаками і роллю зображення (репетиційні – зображення повторює вербальний компонент, адаптивні – зображення привносить додаткову інформацію, видільні – зображення підкреслює аспект вербальної інформації, опозитивні – зміст ілюстрації вступає у суперечність з вербальним компонентом, інтегративні – зображення вбудоване у текст або, навпаки, – задля спільного висвітлення інформації, образотворчо-центричні, де зображення займає провідну роль із незначною конкретизацією з боку вербального компонента);

– за характером зв'язків, що об'єднують вербальний та образотворчий компоненти (експліцитно виражені – одночасно вербально та іконічно, імпліцитні) [6, с. 21].

Зосередивши увагу на коментарі (вербальний компонент), виокремлюють такі його функції:

- інформативна (носії інформації);
- дейктична (вербальний елемент вказує на зображення (імпліцитно чи експліцитно);
- когерентна (пов'язує зображення і текст);
- інтегративна (забезпечує взаємодію між вербальними та іконічними кодами);
- атрактивна (привернути увагу адресата) [4, с. 293].

Звертаємо увагу на наявність у текстах епістолярного дискурсу креолізованих елементів, оформлених відповідно до інтенцій автора листа, що мають різноплановий характер. В епістолярному романі Д. Айвза "Voss", написаного у формі традиційних листів, нарахуємо 5 випадків креолізації. Розглянемо найяскравіші приклади (рис. 1).

У представленому зображенні спостерігаємо приклад іконічного елемента, інтегрованого у текст листа, що має на меті передати автентичність повідомлення, водночас захопити увагу читача. Найбільш ймовірно, такий прийом автор

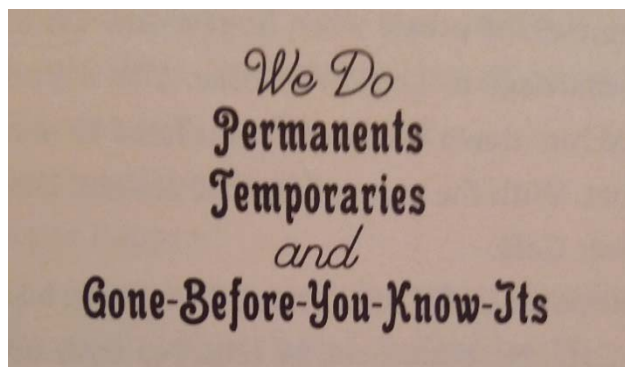


Рис. 1. Креолізований елемент у романі Д. Айвза "Voss"

листа використав для того, щоб проілюструвати іронічність ситуації: оточення елемента наступне: "Leena and Grandma Aleenska lived several streets away, over an abandoned Slobovian beauty salon. A sign still hung in the window [8, p. 22]". Слідом адресант вкраплює оригінальний текст, не змінений особливостями авторського дизайну повідомлення. Спосіб та площа оформлення повідомлення нагадує, що текст оформлений як знак (табличка) на вітрині салону краси. Комічний ефект відображений у самому тексті вивіски завдяки грі слів. Спосіб оформлення супраграфемного елемента також демонструє ознаки різноплановості інформації, що повідомляється. Словосполучення "We do" та сполучник "and" не виділені жирним шрифтом, автори вивіски намагались зробити акцент на запропонованих «послугах». Зауважуємо, що дискурсне розгортання не апелює до згаданого елемента. Після демонстрування вивіски, автор листа продовжує розповідь про свої пригоди, зокрема те, як він із подругою пішли у гості до її бабусі: "We walked up a dark and narrow and quickly staircase. On the third floor we entered an eetski-beetski apartment, very neat and spare [8, c. 23]".



Рис. 2. Креолізований елемент у романі Д. Айвза "Voss"

Вважаємо, що використання такого елемента мало на меті занурити читача в усі реалії змалюваної ситуації, намагаючись допомогти його свідомості змодельовати хід подій.

Розглянемо наступний приклад з цього ж твору (рис. 2).

Зображення є оголошенням у газеті, що втрапила до рук автора листа. Про це свідчить його текстове оточення: "Below the article about Noah McBloomingdale was an enormous advertismint [8, p. 59]". Оформлення оголошення захопило передусім увагу автора листа, яке він, для детального ілюстрування ситуації уводив у текст свого повідомлення. Ряд риторичних питань, який спершу змусив відчувати самого адресанта передбачуваним реципієнтом інформації, що повідомляється, має на меті привнести частку співчуття, оформивши *helping hand* у тексті оголошення великими літерами і змушує адресанта зрозуміти, що інформація саме для нього (точніше, для його дядечка, що стає відомим у процесі дискурсного розгортання). Друга частина оголошення пропонує вихід із ситуації, приєднавшись до *Pilgrim's Paradise*. Назва установи також виділена особливостями оформлення шрифту. Далі за допомогою називних речень із застосуванням анафори представлені пропоновані переваги цього закладу. У наступному випадку креолізованого тексту передую наступна інформація: "The basement lay three long flights down. The farther down I went, the colder the air. I sheevered by the time I reached bottom. The stairs ended at another door with a pooshbar. A red-painted sign hung on the door at my eyes level [8, p. 105]".



Рис. 3. Креолізований елемент у романі Д. Айвза "Voss"

Після зазначеного зображення адресант продовжує ситуацію: "I went through the door [8, p. 105]". Креолізований елемент є прикладом тексту з частковою креолізацією, оскільки вербальна частина відносно автономна та не залежить від зображуваного елемента. Образотворча



частина є своєрідним супроводом вербальної частини та виступає у ролі факультативного елементу тексту. Застереження “keep out!”, зазвичай не потребує додаткових пояснень. Як бачимо, додатково нижче зображений череп із кістками, що несе адитивний зловісний підтекст з приводу наслідків входу. Відповідно до розширеної класифікації О.В. Пойманової констатуємо, що креолізований елемент є ненульовим за ступенем гетерогенності (спостерігаємо вербальний та образотворчий елемент); за характером вербального компонента – письмовий; за характером іконічного компонента – статичний; за співвідношенням обсягу інформації – адаптивний (зображення несе додаткову інформацію з приводу наслідків, що виникнуть при порушенні застереження); за характером, що об’єднує вербальний та образотворчий компонент – імпліцитно виражені. Зауважуємо також те, що стиль написання застереження оформлений неохайно; складається враження, що напис виконаний нашвидкуруч. Проте іконічний компонент не є автентичним, оскільки адресант говорить, що знак та напис мали червоний колір, тому припускаємо, що такий «дудл» належить руці автора повідомлення, який намагався проілюструвати реалії ситуації, в яку він потрапив.

В епістолярному романі “Every Blade of Grass” Томаса Вартона, що написаний у формі традиційних листів знаходимо приклад креолізованого тексту, що належить руці автора листа. Інші ілюстрації, включені у структуру епістолярного роману, слугують для відділення глав та не апелюють до текстової інформації (рис. 4).



Рис. 4. Іконічний компонент у романі Т. Вартона “Every Blade of Grass”

Такий іконічний компонент є інтегральною частиною традиційного листа, текст якого є доволі коротким:

“Dear Mom,

Happy birthday! This is my drawing of a frog. Dad told me you liked them.

Love, Chris [9, p. 256]”.

Отже, інформація апелює до зображення жаби, пов’язуючи малюнок з маминими вподобаннями. Автор листа у такий спосіб вирішив привітати матір із днем народження, оскільки відстань не дозволяла цього зробити безпосередньо. У такий спосіб адресант хотів пробудити теплі почуття у мами, з надією на те, що їй буде приємно отримати листа. Розглядаючи власне іконічний елемент, констатуємо, що це приклад повної креолізації, адже спостерігаємо також вербальний компонент, що апелює до вербального компоненту у повідомленні. Відтак, вербальна частина такого іконічного елемента корелює не експлікує образотворчий елемент та не додає йому додаткових характеристик. Аналізуючи креолізований елемент зазначаємо, що за ступенем гетерогенності спостерігаємо ненульову креолізацію (присутній вербальний та невербальний елемент); характер вербального компонента – письмовий; характер іконічного компонента – двомірний, статичний; за співвідношенням обсягу інформації – образотворчо-центричний (роль зображення превалює); за характером зв’язків, що об’єднують вербальний та образотворчий компонент, – експліцитні.

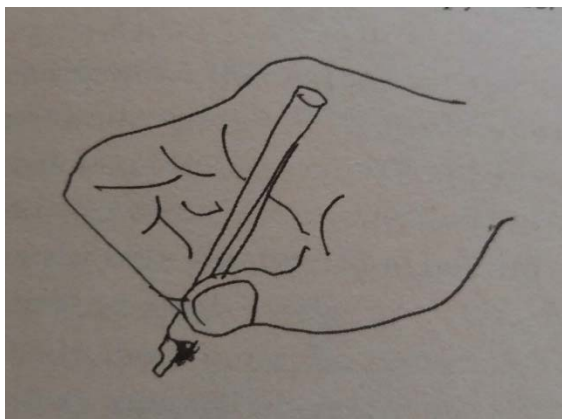
Вартим уваги є також епістолярний роман Джона Бергера “From A to X”, адже компіляція традиційних листів «пронизана» тематичними зображеннями, інкорпорованими у тексти, що дає підстави зараховувати їх до креолізованих та автентичних, адже автором усіх малюнків є адресант.

Розглянемо наступний приклад. Для того, щоб зрозуміти причину застосування такого прийому, звертаємось до фрагменту листа: “Anyway, I wanted to put my hand on a letter and draw its outline to send you. Sometime after – whenever it was – I came across a book which explained how to draw hands and I opened it, turning page after page. And I decided to buy it. It was like the story of our life. All stories are also the stories of hands – picking up, balancing, pointing, joining, kneading, threading, caressing, abandoned in sleep, cutting, eating, wiping, playing music, scratching, grasping, peeling, clenching, pulling a trigger, folding. On each page of the book there are careful drawings of hands performing a different action. So I’m going to copy one.

I’m writing to you.

Now I look down at my hands that want to touch you and they seem obsolete because they haven’t touched you for so long [7, p. 69]”.

Уривок з листа демонструє причини, що виявились достатньо вагомими для того, щоб автор скопіював схожий прийом у власних посланнях, вважаючи, що ситуації у першопочатковому варі-



**Рис. 5. Іконічний компонент у романі "From A to X" Дж. Бергера**

анти дуже наближені до тих, що він переживає. Зображення руки, що тримає перо, інкорпороване у текст та є зразком тексту з повною креолізацією (вербальна частина апелює до невербальної у вигляді експлікування причини використання малюнків, а також часткової інтерпретації

невербального компонента). За ступенем гетерогенності – це ненульова креолізація, оскільки присутні вербальні та образотворчі компоненти; за характером вербального компонента – усний; за характером іконічного компонента – статичний, двомірний; за співвідношенням обсягу інформації – репетиційний (ілюстрація повторює текст "I'm writing to you"); за характером зв'язків, що об'єднують вербальний і образотворчий компонент – експліцитний.

**Висновки.** Отже, найчастіше зв'язок між вербальним та іконічним елементом імпліцитний, попри автентичність образотворчого елемента, часто виконує атрактивну, дейктичну та когерентну функції. Маніфестація прийому креолізованого тексту сприяє збільшенню потенційної зацікавленості листом, це спонукає адресанта активніше комунікувати, з цікавістю читати кожен наступний лист. Перспективу подальших розвідок вбачаємо у дослідженні функціонування креолізованих текстів у сучасних дискурсах мас-медіа.

#### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:**

1. Анисимова Е.Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация. Москва: Академия, 2003. 128 с.
2. Баранов А.Н., Паршин П.Б. Воздействующий потенциал варьирования в сфере метаграфемии. Проблемы эффективности речевой коммуникации: сб. научно-аналитических обзоров. 1990. С. 41-115
3. Жеребило Т.В. Словарь лингвистических терминов 5-е изд. Назрань: Пилигрим, 2010. 486 с.
4. Кудзаева А. Г. Семантическая и функциональная нагрузка фотокомментариев в креоллизованном тексте. Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. 2014. №12. С. 292-294.
5. Наумов В. В. Лингвистическая идентификация личности. Изд. стереотип. Москва: ЛИБРОКОМ, 2013. 240 с.
6. Пойманова О. В. Семантическое пространство видеовербального текста: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19. Москва, 1997. 24 с.
7. Berger J. From A to X. London: Verso, 2009. 198 p.
8. Ives D. Voss. NY: G. P. Putnam's Sons, 2008. 200 p.
9. Wharton T. Every Blade of Grass. Middletown, DE, 2016. 292 p.